

Posudek disertační práce Terezy Kibicové

Antonín Dvořák: Slovanské rapsodie op. 45 B 86

(návrh nové kritické edice)

Tereza Kibicová již relativně dlouhou dobu působí jako členka editorského týmu Nového souborného vydání děl Antonína Dvořáka, a proto neudiví, že i předkládaná disertační práce úzce souvisí s touto ediční řadou a její problematikou. Podstatnou část disertace tvoří kritická edice Dvořákova opusu 45 (B 86), tedy tři Slovanských rapsodií. Je rozvržena do dvou svazků, z nichž druhý obsahuje notový text, zatímco kritická a revizní zpráva je naplní druhé poloviny svazku prvního. Jeho první část se pak po nezbytném úvodu věnuje stavu bádání o dílech, shrnutí událostí roku 1878 relevantního pro jejich vznik, genezi Rapsodií a stavu pramenů s na ně navazující kritikou autografů. Poslední kapitola před samotnou edicí zachycuje provozování a recepci pojednávaných děl, k čemuž se ještě vztahují v jejím závěru přiřčené tabulky, do nichž autorka shromáždila základní údaje, které se jí spolu s předchozími badateli podařilo shromáždit k provozování Slovanských rapsodií do konce 19. století. Práci doplňují kromě nezbytného seznamu pramenů a literatury a resumé ještě přílohy s fotokopii relevantních ukázek pramenného materiálu a dosti překvapivě také tabulky s autorčinými formálními schémata děl.

Pokud jde o samotnou edici, nezbyvá oponentce než věřit, že je provedena pečlivě a jednotlivá ediční rozhodnutí učiněna s erudovanou rozvahou, jak by se zdála tomu nasvědčovat kritická i podrobná revizní zpráva. Pro adekvátní posouzení by totiž bylo třeba sledovat a ověřovat krok za krokem autorčino rozhodování srovnáváním s příslušnými prameny, které edici posloužily, což už jenom z časového hlediska nebylo možné. Z vnější kritiky pramenů a jejich dílčí analýzy nicméně jako přesvědčivé vyplynulo autorčino rozhodnutí zvolit za hlavní prameny edice první tisky partitur (jak to ostatně učinil František Bartoš se spolupracovníky v případě prvního kritického vydání) a rozšířit prameny referenční o tištěné hlasy prvního vydání a některé nenotové prameny. Bližší vysvětlení by ovšem žádalo (zejména v případě tištěných hlasů) konstatování ze samotného závěru (s. 156): „O tyto prameny jsme se opírali při doplňování chybějících znamének (zejména dynamických a artikulačních) do hlavních pramenů.“ Vzhledem k náplni textu předcházejícímu samotné edici, který tu má pravděpodobně plnit úlohu v moderních edicích nezbytné podrobné úvodní studie, by s ohledem na disertační práci bylo přínosem, kdyby sem autorka zařadila zvláštní kapitolu, v níž by na exemplárních příkladech podrobně ukázala a analyzovala konkrétní ediční problémy a vyargumentovala svá ediční rozhodnutí, případně polemizovala s řešeními předchozího kritického vydání.

Stručné konstatování ze závěru práce (s. 155), že bylo „třeba všechna sporná místa vždy důkladně zvážit a rozhodnout, které z nabízených editorských řešení se jeví jako nejsprávnější. V podobných případech bylo často převzato řešení z tištěných nástrojových hlasů.“, v první části totiž jen uvádí, co by snad mělo být naprostou samozřejmostí, v druhé, týkající se hlasů, zní poněkud podezřele. Stejným způsobem potom disertaci poškozují, že autorka nikde nepodala klíč k interpretaci samotného názvu své práce, v níž edici vybavuje podtitulem „**návrh** kritické edice“.

V úvodní studii, rozčleněné do shora zmíněných kapitol, Tereza Kibicová přináší především soustavný a pečlivě dokládáný přehled údajů ke genezi Slovanských rapsodií, dále popis aktuálně známých relevantních pramenů k dílům a názornou analýzu autografů, shrnuje tak nejnovější a aktuální poznatky dvořákovského bádání. V úvodní kapitole o stavu bádání se autorčina pozornost poněkud tříští mezi problematiku související přímo s jejím tématem kritické edice a problémy s interpretací formálního utváření děl i jejich dobové recepcí vtahující do svého horizontu přízvisko „slovanský“. Jako by autorka buď chtěla naplnit větší stránkový rozsah, nebo se jí sem dostávaly otázky, které řešila či řeší jinde. Rozhodně připojení (nepřesvědčivých) obecných formálních schémat, do nichž jsou Rapsodie vtěsnány na závěr přílohy, není odpovědí na její polemické námítky a je vůbec otázkou, proč sem byla vřazena. K otázce „slovanství“ Dvořákových Rapsodií se potom autorka vrací ještě v kapitole věnované jejich recepci. Její cesta vycházející tu z argumentace „neslovanství“ děl tím, že v jejich notách nenalezla žádné „uchopitelné slované prvky ať už rytmické, melodické či jiné“ (s. 147) apod. ukazuje metodologickou nejasnost v otázkách programní a poetické hudby 19. století a recepcí vůbec. Kromě již zmíněné tabulky zachycující provádění Rapsodií do konce 19. století tu autorka dále soustřeďuje zejména kritiky na premiéry a na provedení řízená samotným skladatelem, které hojně – některé v úplnosti – cituje. Celkově by této kapitole prospělo větší soustředění a propracování otázek podstatných pro vlastní téma, tedy kritickou edici, což by jistě vedlo i k vymýcení zbytečného opakování některých skutečností i citací. Redakci by si zasloužil i poznámkový aparát, který by měl více odpovídat současným zvyklostem, gramatické hrubky na s. 89 by pak jistě stejně jako jiné nevykorigované chyby zmizely.

Tereza Kibicová ve své disertaci odvedla solidní editorskou práci podepřenou důkladným pramenným výzkumem a v případě Dvořákových Slovanských rapsodií op. 45 v tomto smyslu (B 86) shrnula aktuální stav dvořákovského bádání. Její disertační práci doporučuji k obhajobě.

5.6.2010

Doc. PhDr. Marta Ottlová